

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckt motion angående omprövning av bestämmelserna rörande affischering.

Första lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 541 i andra kammaren av herrar *Elmwall* och *Börjesson* i Falköping. I motionen hemställs, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam omprövning av bestämmelserna vad gäller affischering med hänsyn till det i motionen anförda naturvårdsintresset».

Motionen

Till stöd för sin ovan återgivna hemställan anför motionärerna:

Nuvarande ordningsstadga och de därpå grundade lokala ordningsstadgorna kan i många fall inte garantera att affischering utföres med tillbörlig hänsyn till naturen och landskapet. Framför allt synes de sakna föreskrifter om att åtminstone gamla affischer bör tas bort och att det även i övrigt bör hållas någorlunda rent omkring mer eller mindre fast etablerade affischeringsställen. Nedskräpningen i naturen till följd av affischeringen är enligt vår mening beklämmande.

Eftersom möjligheterna att i lokala ordningsstadgor reglera affischeringen i dessa avseenden tydligen inte utnyttjas, bör en omprövning av lagstiftningen — i syfte att avhjälpa nu rådande missförhållanden — komma till stånd. Det bör självfallet inte bli någon fråga om att förbjuda affischeringen. Den fyller i många avseenden fullt legitima behov. Däremot borde man genom en skärpning av lagstiftningen söka eftersträva att man ute i kommunerna får fasta affischeringstavlur på särskilt anvisade platser samt att renhållningen omkring dessa blir ordnad på ett tillfredsställande sätt. Även vid de tillfällen affischering bör tillåtas på flera platser än på ordinarie anslagstavlur, t. ex. vid allmänna val eller andra liknande medborgarmanifestationer, bör frågan om uppsättande av ytterligare tavlor och renhållningen omkring dessa lösas på enahanda sätt.

Kostnaderna för dessa åtgärder torde, bl. a. med hänsyn till att affischeringen normalt blir koncentrerad till ett fåtal platser, bli ganska ringa och bör därför i princip kunna bestridas av resp. kommuner.

Vissa bestämmelser

Särskilda bestämmelser om affischeringstavlur och andra anordningar för utomhusreklam finnes i naturskyddslagen, lagen om allmänna vägar och byggnadsstadgan samt i lokala ordningsstadgor.

I *naturskyddslagen* stadgas sålunda bland annat följande. Vill någon utomhus varaktigt anbringa tavla, skylt, inskrift, eller därmed jämförlig anordning för reklam, propaganda eller liknande ändamål, bör han, om anordningen på grund av sin storlek eller av annan orsak kan komma att störa landskapsbilden, samråda med länsarkitekten innan anordningen anbringas (22 §). Finnes anordning som avses i 22 § vara uppenbart vanprydande i landskapsbilden, må länsstyrelsen vid vite förelägga anordningens ägare eller, om denne ej är känd, ägaren av den mark, där anordningen är uppsatt, att avlägsna anordningen eller vidtaga de särskilda åtgärder därmed som länsstyrelsen finner erforderliga (23 § första stycket). Har någon enligt första stycket ålagts att avlägsna där omförmäld anordning må, om särskilda skäl föranleda därtill, ersättning för förlust lämnas honom av allmänna medel med belopp högst motsvarande kostnaderna för anordningens anskaffande, anbringande och borttagande (23 § andra stycket). Vad i 22 och 23 §§ stadgats skall ej gälla i fråga om anordning, vars tillåtlighet skall prövas i särskild ordning (24 §). För område som genom märklig naturbeskaffenhet eller naturskönhet är av särskilt intresse må länsstyrelsen, i den mån så finnes lämpligt för att skydda landskapsbilden, förbjuda att anordning som avses i 22 § anbringas utomhus annorledes än å byggnad till upplysning om på stället bedriven affärsrörelse eller annan verksamhet (25 §).

I *lagen om allmänna vägar* (30 §) föreskrives bland annat, att annons-tavla, reklamskylt eller dylikt ej må utan länsstyrelsens tillstånd förekomma utmed väg på mindre avstånd än femtio meter från vägbanans mitt. Vad nu är sagt avser dock icke å byggnad inom tätbebyggt område uppsatt tavla, skylt eller dylikt samt ej heller sådan anordning, som uppsatts å anorstädes belägen byggnad till upplysning om på stället bedriven affärsrörelse eller annan verksamhet. Tillståndstvång föreligger ej heller beträffande anslagstavla för meddelanden rörande kommunala angelägenheter, föreningssammanträden, auktioner eller dylikt.

Inom område med fastställd generalplan, stadsplan, byggnadsplan och utomplansbestämmelser gäller vissa regler om skyltars anordnande m. m. jämlikt *byggnadsstadgan*. Till skylt torde icke räknas affischer men däremot anslagstavla för anbringande av affischer. I 52 § föreskrives att skylt till form, färg och utförande i övrigt skall fylla skäligen anspråk på prydlighet och vara lämpad för platsen. Särskilt skall bland annat tillses, att den ej inverkar menligt på stads- eller landskapsbilden samt att den ej verkar störande för närboende. Skadad eller eljest bristfällig anordning skall, om den ej istandsättes, snarast borttagas. Byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt fordras enligt 54 § endast inom område med

stadsplan. Därest anordning vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot gällande föreskrifter äger byggnadsnämnden enligt 70 § vid vite förelägga anordningens ägare att undanröja eller ändra det utförda. Vid föreläggande av denna art kan även föreskrivas att åtgärden i händelse av tredska verkställas genom nämndens försorg på den tredska-ndes bekostnad.

Med stöd av allmänna ordningsstadgan har i vissa *lokala ordningsstadgor* intagits särskilda bestämmelser om affischering och liknande reklam å eller vid allmän plats. Till ledning för utformningen av ordningsstadgorna har stadsförbundet och landskommunernas förbund utgivit ett normalförslag till lokal ordningsstadga. Enligt 12 § i detta normalförslag må affisch, annons eller annat dylikt anslag icke utan tillstånd av polismyndigheten anbringas på allmän plats eller å husvägg, staket eller dylikt som vetter mot sådan plats. Undantag från tillståndsskyldigheten stadgas för anslag som uppsättes på härför anvisad plats eller å byggnad till upplysning om på stället bedriven rörelse.

Bestämmelser till skydd mot *n e d s k r ä p n i n g* finnes i *naturskyddslagen*. Enligt 26 § denna lag skall envar tillse att han ej skräpar ned i naturen med glas, papper, avfall eller annat, så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan. Har på viss plats i naturen skräpats ned eller eljest osnyggats och har därav för närboende eller andra uppkommit obehag av betydenhet eller uppenbar fara för skada till person eller egendom, äger länsstyrelsen, i den mån det kan ske utan oskäligt betungande, vid vite ålägga den som vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpningen eller osnyggandet att iordningställa platsen samt vidtaga erforderliga åtgärder för framtiden. Vad nu sagts skall dock ej gälla, där enligt särskilda föreskrifter frågan om platsens iordningställande skall prövas i annan ordning. Bötesstraff, högst trehundra kronor, stadgas för den som åsidosatt bestämmelserna i 26 § under förutsättning att förseelsen varit ägnad att för annan medföra obehag av någon betydenhet eller uppenbar fara för skada till person eller egendom. Den som gjort sig skyldig till sådan förseelse är pliktig att ersätta all kostnad som föranledes därav.

Naturskyddsutredningen hade i det betänkande (SOU 1951: 5) som låg till grund för naturskyddslagen upptagit förslag till särskilda bestämmelser till skydd mot nedskräpning i samband med affischering. Enligt dessa bestämmelser skulle den som utomhus, inom synhåll från allmän trafikled eller från annan plats, till vilken allmänheten har tillträde, anbragt eller låtit anbringa affisch eller annan därmed jämförlig anordning av icke bestående art, vars syfte är hänförligt till reklam eller propaganda,

vara skyldig att avlägsna anordningen inom en månad efter det den tilldragelse förevarit, som åsyftats med anordningen, och senast fyra månader efter det anordningen anbragts. Befrielse från denna skyldighet skulle dock kunna medgivas av polismyndigheten om särskilda skäl var därtill. De återgivna bestämmelserna skulle ej gälla anordning till upplysning om på stället bedriven affärsrörelse eller annan verksamhet och ej heller vara tillämpliga om anordningen anbragts å anslagstavla eller dylikt, som uppsatts efter byggnadsnämndens eller länsstyrelsens tillstånd eller efter godkännande av naturvårdsmyndigheten.

Departementschefen biträdde emellertid icke förslaget i denna del under hänvisning till att bestämmelserna var alltför rigorösa och i praktiken kunde medföra orimliga resultat. Härom anförde departementschefen följande (prop. nr 188 år 1952 s. 82—83):

— — — Särskilt i fråga om sådana anordningar, som ej hänföra sig till någon viss tilldragelse utan röra förhållanden av mera permanent natur, skulle en skyldighet att avlägsna dem viss tid efter uppsättandet mången gång kunna framstå som meningslöst betungande. Som exempel vill jag erinra om de tryckta anslag i litet format som bruka finnas uppsatta vid busshållplatser och liknande ställen på landsbygden för att lämna upplysningar angående bilstationer, damfriseringar och dylikt i närbelägna tätorter. Dessa anslag äro ofta tillverkade av ganska stadig kartong och äro därför jämförelsevis hållbara. Och om de falla sönder eller på annat sätt fördärvas, blir olägenheten därav ytterst obetydlig. Det skulle därför vara föga rimligt att tvinga företagaren att byta ut dem var fjärde månad. Beträffande affischer som avse en viss tilldragelse äro nackdelarna av utredningens förslag måhända icke lika framträdande. Det lär i allmänhet ej kunna anses för mycket begärt att t. ex. en festarrangör efter festens slut avlägsnar de affischer som han låtit sätta upp för att locka folk och därigenom bereda sig förtjänst. Av betänkandet framgår emellertid, att utredningen till anordningar med reklam- eller propagandasyfte hänför även sådana tillkännagivanden om sammanträden, möten och tillställningar av olika slag som sättas upp av föreningar och andra sammanslutningar. Och med hänsyn till den ideella föreningsverksamhetens stora sociala betydelse är det tydligen angeläget att den icke utan starka skäl betungas med besvär och utgifter. I övrigt må anmärkas att det torde stå fritt för vem som helst att riva ned en affisch om en viss tilldragelse så snart tilldragelsen ägt rum och affischen följaktligen upphört att fylla någon funktion. Jag vill också framhålla att den nedskräpning som vållas genom trasiga affischer och anslag icke är artskild från den som kan uppkomma på annat sätt. Det torde följaktligen saknas anledning att underkasta affischeringen en speciell reglering.

På grund av vad jag sålunda anført ha några särskilda regler rörande affischer och därmed jämförliga anordningar ej upptagits i departementsförslaget. I den mån kvarlämnade och söndertrasade affischer kunna anses orsaka obehag av betydenhet kan emellertid ingripande ske enligt de allmänna bestämmelserna mot nedskräpning.

Bestämmelser om förbud mot nedskräpning har icke ansetts böra intagas i allmänna ordningsstadgan. De föreskrifter utöver naturskyddslagen som befinner sig erforderliga kan intagas i lokal ordningsstadga. I normalförslaget upptager 6 § bestämmelse att å allmän plats ej må bortkastas eller kvarlämnas glas, avfall eller dylikt, som kan förorsaka skada för annan, vålla hinder för trafiken eller medföra otrevnad för allmänheten. Enligt motiveringen till normalförslaget har här avsiktligt icke medtagits någon uttrycklig föreskrift om papper. Sådana vanligen förekommande handlingar som bortkastande av enstaka papper bör nämligen icke kriminaliseras. Det framhålles dock att, om någon i större omfattning nedskräpar allmän plats med papper, detta papper kan bli att hänföra till sådant avfall eller dylikt som enligt stadgandet kan förorsaka skada för annan, vålla hinder för trafiken eller eljest medföra otrevnad för allmänheten.

Bestämmelser om renhållning av allmän plats finnes meddelade i 3 § allmänna ordningsstadgan. Dessa bestämmelser gäller i fråga om allmän plats inom stadsplanlagt område i stad, köping och annat samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad äger tillämpning. Renhållningsskyldigheten åvilar i nu avsedda fall i princip kommunerna. Här om stadgas i 1956 års lag om skyldighet att renhålla gata m. m. Genom lokala ordningsstadgor kan renhållningsföreskrifter meddelas för icke stadsplanlagda områden ävensom för samhällen, där byggnadslagens bestämmelser för stad ej äger tillämpning.

Naturvårdsutredningen

I betänkandet »Naturen och samhället» (SOU 1962: 36) har 1960 års naturvårdsutredning behandlat bland annat utomhusreklamen. Med hänsyn till företeelsens mycket störande inverkan på landskapsbilden anser utredningen att reklamanordningar i naturen i princip skall vara förbjudna. Då det emellertid finns en begränsad sektor av reklamanordningar som har ett berättigande, har utredningen funnit den lämpligaste konstruktionen vara att i lag stadga att reklamanordningar ej må anbringas utomhus utan myndighets tillstånd och att från denna allmänna tillståndsplikt undantaga vissa närmare angivna företeelser. Spörsmålet om samordning och koncentration av bestämmelser i ämnet har utredningen sökt lösa genom att reglera reklamanordningar utanför tätorterna som en naturvårdsfråga med länsstyrelsen som beslutande organ samt låta reklamanordningars tillåtlighet inom tätort prövas enligt byggnadsstadgan.

I utredningens förslag till ny naturvårdslag har de anordningar, som skall underkastas tillståndsplikt, beskrivits i överensstämmelse med 22 §

naturskyddslagen såsom tavla, skylt, inskrift eller annan varaktig anordning för reklam, propaganda eller liknande ändamål. Tillstånd skall enligt förslaget kunna begränsas till högst fem år. Undantag från den generella tillståndsplikten skall gälla skylt anbringad å byggnad till upplysning om på stället bedriven affärsrörelse eller annan verksamhet samt anslagstavla för meddelanden rörande kommunala angelägenheter, föreningssammanträden, auktioner eller dylikt (jfr 39 § lagen om allmänna vägar). Det föreslagna undantaget har i första hand synts utredningen erforderligt för att undvika en anhopning av detaljärenden i länsstyrelsen. Här som på andra naturvårdsområden, anför utredningen, måste myndigheterna koncentrera sig på de stora och viktiga ärendena. Det torde dock vara fullt klart, att även den undantagna sektorn ibland kan uppvisa exempel på allvarlig vandalisering av miljön. För att lösa dessa mera sporadiskt förekommande problem föreslår utredningen att det införes en möjlighet för länsstyrelsen att ingripa mot sådana företeelser inom den tillståndsfria sektorn, som är uppenbart vanprydande i landskapsbilden. En bestämmelse härom har utformats efter mönster av 23 § gällande naturskyddslag.

Utredningen föreslår jämväl erforderlig ändring i byggnadsstadgan.

Här må vidare anmärkas att utredningen funnit föreliggande möjligheter att ingripa med vitesföreläggande mot den som är ansvarig för nedskräpningen eller osnyggande vara i behov av en viss skärpning. Utredningen har särskilt reagerat mot den begränsning av ansvaret som ligger däri att länsstyrelses åläggande att iordningställa efter nedskräpning eller osnyggande endast får ske i den mån detta icke är oskäligt betungande för den ansvarige. En sådan begränsning är enligt utredningen oförenlig med ett modernt betraktelsesätt och bör därför utgå.

Utskottet

I förevarande motion föreslås riksdagen hos Kungl. Maj:t anhålla, att de bestämmelser som gäller för affischering blir föremål för en skyndsam omprövning med hänsyn till naturvårdsintresset.

Som framgår av förestående redogörelse har 1960 års naturvårdsutredning i sitt år 1962 avgivna betänkande »Naturen och samhället» behandlat frågan om nya, mera restriktiva bestämmelser rörande utomhusreklam. Enligt vad utskottet inhämtat beräknas de förslag vartill betänkandet kan föranleda komma att framläggas för riksdagen å sådan tid att en ny lagstiftning kan träda i kraft den 1 juli 1964. Med hänsyn härtill synes riksdagen för närvarande sakna anledning att taga initiativ i den av motionärerna önskade riktningen.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 541, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 mars 1963

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nyström, Arvidson, Erik Svedberg*,
fröken Mattson, herrar Ferdinand Nilsson, Hilding*, Wikner och Nyman;
från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Johansson,
fru Boman, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik*
och Keijer.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.